

Lofot-raidet i nytt lys

Nasjonen 5/3-94

Bodø (NTB-Per Jarl Elle): — Britenes ublodige nålestikk mot Lofoten 4. mars 1941 endret krigen i Norge — til det verre. Mens britene feiret en kortvarig propagandaseier,

Grytidlig om morgenen 4. mars 1941 seg fem britiske destroyere og to troppetransportskip inn mot Lofotveggen. Om bord var 550 kommandosoldater, hvorav 52 norske under ledelse av Martin Linge og Carl M. Ellingsen. Snøen lå tung over Lofoten denne marsmorgenen. De få tyskerne som var stasjonert der sov dunbløtt da britiske kanoner plutselig drønnet mellom de spisse fjellene.

Tyskerne ble bokstavelig talt tatt på sengen. I sine små landgangsfartøyer, kalt barkasser, ble de allierte soldatene skysset i land i Svølvær, Stamsund, Brettesnes og Henningsvær. Overrasket over mangel på tysk motstand, klatret kommandosoldatene opp på de isete kaiene ved hjelp av medbragte bambusstiger, skriver Bjørn Nilsen, Harry Westrheim og Dag Skogheim i boka «Torden i mars».

Britene senket hurtigruta

Det britisk-norske angrepet var over i løpet av noen få timer. Fabrikker og kraftverk ble sprengt i lufta, og 16 000 tonn tysk skips-tonnasje ble senket. Men britene senket ikke det moderne fryseskipet «Hamburg» som lå i Svølvær. Det gjorde tyskerne selv ved å åpne bunnaventilene, ifølge den tyske skipslegen ombord. I stedet

beskjøt og senket britene nordgående hurtigrute «Mira».

— Nordmenn har lenge kjent til «Miras» skjebne, men det var ikke før vi fikk gravd mer i det historiske materialet at vi oppdaget at britene senket hurtigruten, selv om de visste at det ikke var tyskere om bord, sier Bjørn Nilsen.

Britene som filmet store deler av Lofot-raidet, brukte den kortvarige seieren i sin propaganda.

— Det britiske angrepet mot tyske stillinger i Lofoten var i militær forstand meget vellykket. Seieren var hardt tiltrengt etter nederlaget ved Dunquerque i Frankrike på forsommeren 1940. Men som kjent delte ikke den norske regjeringen i London britenes entusiasme over Lofot-raidet, sier Harry Westrheim.

Ville svi av Lofoten

Bare knapt døgn etter at britene satte kursen for England med over 200 tyske fanger, blant dem 12 norske NS-medlemmer, samt drøye 300 frivillige norske menn og kvinner, strømmet tyske elitesoldater, SS og Gestapo inn i Lofoten.

Gleden blant lokalbefolkningen over det vellykkede britisk-norske raidet snudde fort til redsel. Hitler ville svi av hele Lofoten, men Råfisklagets direktør,

befestet tyskerne grepet om norskekysten, sier Bjørn Nilsen og Harry Westrheim. Sammen med forfatteren Dag Skogheim avdekker de historien om Lofot-raidet.

Johannes Overaa, fikk avverget dette gjennom en høystående tysk offiser i Berlin.

Men svi fikk lokalbefolkningen likevel. Rikskommissær Josef Terboven, generalminister Rednis og politiminister Jonas Lie innfant seg i Svølvær samtidig etter raidet, og represaliene begynte. Bolighus ble brent, folk ble trakkassert og 64 innbyggere fra Lofoten ble registrert som de første krigsfangene tyskerne sendte til Grini, sier Nilsen.

Opptrapping

Forfatterne skriver i «Torden i mars» at Lofot-raidet utløste tyskernes storstilte befestning av norskekysten.

— Det er ingen tvil om at Lofot-raidet førte til en opptrapping av krigen i Norge. Før raidet forsto ikke tyskerne hvor strategisk viktig norskekysten var. Noen måneder senere, i juni 1941, gikk tyskerne til angrep på Sovjet. Tyskerne var redd for at de allierte skulle sette seg fast i Nord-Norge. Store tyske festningsverk ble bygget, antall tyske soldater i Nord-Norge ble øket til over 300.000 mann og den tyske marine økte sine patruljetokter langs kysten, sier Westrheim.

Førstehånds kilder

Westrheim, Nilsen og Skog-

heims dokumentariske fremstilling av Lofot-raidet bygger på flere hundre skriftlige og muntlige kilder. Gamle arkiver i Norge, Storbritannia og Tyskland er saumfart, og forfatterne har gravd fram stoff som kaster et nytt lys over historien.

— Vi har intervjuet 70-80 tyskere, briter og nordmenn. En viktig kilde for oss har vært Carl M. Ellingsen, som fortsatt lever og var nestkommanderende i det norske kompaniet under raidet. Annonser i europeiske aviser har ført oss til mange av kildene. For eksempel rømte en tysk havnekaptein til fjell og kom seg unna. Etter en notis i Hamburger Abendblatt meldte han seg for Dag Skogheim — 50 år etter, sier Westrheim.

Forfatterne av «Torden i mars» har kjempet mot tiden. Mange av førstehåndskildene er nå gamle menn og kvinner som har gitt verdifulle bidrag til øvrig arkivmateriale.

— For meg personlig var det viktig å nå menneskene bak historien, sier Nilsen. Både boka og fjernsynsprogrammet bygger på hva de som var med kan fortelle om en uhyre interessant episode i vår krigshistorie, og som ikke overraskende viser seg å avdekke stadig flere nyanser, sier Bjørn Nilsen.

101233